№ 72 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 3 1902 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 3 № 72

ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տեղական ազգաբնակութեան շրջանում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Փոքրիկ նկատողութիւններ. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Շամախու շինութիւնները. Նամակ Շուշուց. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Տնայնագործական եւ արդիւնաբերական ցուցահանդէս Պետերբուրգում.

ՏԵՂԱԿԱՆ ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Անցեալ տարի, կովկասեան ցուցահանդէսի առիթով, մենք այն միտքը յայտնեցինք, որ ցանկալի է մեր գաւառներում տեղական ցուցահանդէսներ և մրցահանդէսներ կազմել, որպէս զի տեղական ժողովուրդը, քաղաքային արհեստաւորը, գիւղացին, ծանօթանան այն կատարելագործութիւնների հետ, որոնք կատարվել են այս և այն արհեստի կամ երկրագործութեան մէջ:

Որքան, օրինակ, ուսանելի կը լինէր, եթէ առաջիկայ ամառվայ ընթացքում ուղարկվէին և ցոյց դրվէին մեր գաւառներում զանազան գործիքներ վերաբերեալ տեղական տնտեսութեան: Ահա ձեզ մի գութան, որ գեղեցիկ կերպով հերկում է, թեթև շարժվում է, չէ պահանջում եզների մեծ քանակութիւն և համեմատաբար էժանագին է: Ահա ձեզ մի լաւ գերանդի, մանգաղ, մի լաւ զտող գործիք, որ դիւրացնում է աշխատանքը: Ահա ձեզ մի յարմար խնոցի, մի ձեռնտու սեր զատող մեքենայ, որ հնարաւորութիւն է տալիս թէ տնտեսել և խնայել աշխատանքը և թէ արդիւնաբերել աւելի մեծ քանակութեամբ լաւ յատկութեան ապրանք:

Այդպիսի գործիքների և մեքենաների թիւը շատ մեծ է: Եւ նրանք, արդարև, կարող են մեծ ծառայութիւն մատուցանել տեղական գիւղատնտեսութեան կատարելագործութեան: Ցոյց տուէք գործնական կերպով գիւղացուն այդ գործիքները, սովորեցրէք նրան գործածութեան եղանակը և դիւրացրէք նրա համար գործիքներ ձեռք բերելը, այն ժամանակ դուք կը տեսնէք, որ գիւղացին կամաց կամաց ընտելանում է կատարելագործութիւններին և մտցնում է աստիճանաբար իր տնտեսութեան մէջ:

Այդ կարևոր և օգտաւէտ գործի իրականացնելուն կարող են օգնել մի կողմից գիւղատնտեսական ընկերութիւնները, իսկ միւս կողմից մեր գաւառական քաղաքային ինքնավարութիւնները: Այնպիսի քաղաքներում, ինչպէս են Ալեքսանդրապոլը, Ախալքալաքը, Նոր-Բայազիտը, Նախիջևանը, Կաղզուանը, ազգաբնակութեան մի նշանաւոր մասը դեռ պարապում է գիւղատնտեսութեամբ: Ուստի եթէ այդ քաղաքների վարչութիւնները յանձն առնէին կազմակերպել ցուցահանդէսներ և գործիքների մրցահանդէսներ, նրանք կարող էին օգտակար լինել թէ իրանց քաղաքացիների և թէ շրջակայ գիւղական ազգաբնակութեան համար: Գաւառական քաղաքը պարտաւորութիւններ ունի թէ դէպի իր բնակիչները և թէ դէպի այն գիւղական ազգաբնակութիւնը, որի վարչական և առևտրական կենտրոնն է նա կազմում: Մտցնելով կատարելագործութիւններ արհեստների և գիւղատնտեսութեան մէջ՝ գաւառական քաղաքները իրանք ևս կը հարստանային և մի և նոյն ժամանակ կատարած կը լինէին մի լաւ կուլտուրական գործ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պանդուխտների եւ օտարականների կլուբ—ահա Վանքի գաւթի անունը: Շաբաթական մի օր—կիրակի առաւօտեան—իւրաքանչիւր օտարական ուրախութեամբ դիմում է այնտեղ աղօթելու եւ իր ծանօթների հետ ամբողջ շաբաթվայ անցքերը եւ տպաւորութիւնները փոխանակելու: Այդպիսիների թիւը առնուազն հասնում է մի երկու հազարի:

Այժմ տեսնենք, թէ որպիսի յարմարութիւններ են յատկացրած այս ահագին բազմութեան: Նախ մտնում ես եկեղեցի եւ որովհետեւ մեր եկեղեցիներում դեռ չէ մտած նստարաններ ունենալու գեղեցիկ սովորութիւնը, ուստի երկար կանգնելուց առաջացած յոգնածութիւնից հանգստանալու համար դիմում ես բակը. շրջիր այդ բակի բոլոր ծակ ու ծուկը եւ ոչ մի հատ նստարան հանգստանալու համար, եկեղեցում շոգում, դուրս ես գալիս բակը, այստեղ էլ մանգալուց նմանապէս շոգում ես եւ բնականաբար ծարաւում. վազում ես այս կողմ այն կողմ՝ մի կաթ գոնէ ջուր խմելու եւ ահա յայտնվում է, որ Թիֆլիսի մայր եկեղեցու գաւթում նոյն իսկ ուշաթափութեան դէպքում էլ մի կաթիլ զով ջուր չես գտնի:

Մտածում ես ակամայ՝ էլ ինչ է շինում երէցփոխը, էլ ո՞ր օրվայ համար են նրա շրջած գանձանակում դցած կոպէկները «վասն շինութեան եւ բարեզարդութեան եկեղեցւոյ», ում համար եւ ինչի համար են հաւաքվում: Եթէ վանքի շինութիւնը այսօր պայծառացել է—դա շնորհիւ մեր ժողովրդեան նուէրների է, եկեղեցական իւրաքանչիւր անօթի վրա նմանապէս արձանագրված են հոգեսէր նուիրողների անունները, երգեցիկ խումբը նմանապէս ձրի է: Գուցէ սպասում են, որ այս աննշան կարիքների համար էլ մի մի բարեգործ դուրս գայ:

Համարեա մի եւ նոյն ձեւով են մտածում եւ գործում միւս երէցփոխները: Օրինակ, շատ չէ անցել այն օրից, երբ Թանդոյեան եկեղեցու երէցփոխը քառաձայն երգեցիկ խումբը արձակելու իրան դատապարտելի գործը ի լուր աշխարհի պատճառաբանում էր եկեղեցու դրամական սուղ միջոցներով, իսկ այժմ 10 ամսեայ կարճ միջոցի հաշւից երեւում է, որ ոչ թէ պարտք կայ՝ այլ առհեռն դրամ աւելի քան 1400 րուբլի: Ինչով բացատրել երէցփոխ կոչված դասակարգի այսպիսի վարմունքները...

Իսկ ժողովուրդը, իսկ ծխականները...

Պարոններ, մենակ մեզ վրա է ընկնում այս տգեղութիւնների պատճառը, մենք ենք մեր եկեղեցիների, եկեղեցական գոյքերի տէրը, հետաքրքրվենք դրանցով—պահանջենք, քննենք արած գործերը, հաշիւները, լաւերին պահենք, իսկ վատերին դատապարտենք անաչառ կերպով—ահա այն ժամանակ համոզված կարող ենք լինել, որ մեր գործերը քիչ կարգի կընկնեն:

Անյուշ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Նոր-Բայազէտից, Եւգենիա Պետրոսեանից, 143 րուբլի 79 կոպէկ, որ ժողովված է հետեւեալ անձերից.

Խ. վարդապետ Մուրադբէգեան 5 ր., Աննա Խաչատրեան 10 ր., Гоаръ-ханумъ Кеасаманская 10 ր., Շ. Բուդումեան 5 ր., Ե. Պետրոսեան, Ե. Զաքարեան, Ե. Ղորղանեան, Ա. Բունեաթեան, Ս. Արեւշատեան, Վ. Արեւշատեան 3-ական ր., М. Братолюбова, Վ. Մամիկոնեան, Հ. Աղաջանեան, Ա. Բատիկեան, Հ. Արեւշատեան, Վ. Ափրիկեան, Ա. Բուդումեան, Ա. Բուդումեան, Մ. Քոչարեան, Լ. Փոստոյեան, Հ. Տէր-Միքայէլեան, Ա. Բուռնազեան, Ե. Ջիբուխչեան, Մի ոմն, Ա. Ցակովբանց, Ի. Տէր-Գէորգեան, Ո. Դայեան, Ս. Բուռնազեան, Ա. Մելքեան, Ա. Բաղդասարեան, Ե. Ղլիջեան, Թ. Թորգոմեան, Ե. Ազարեան, Ф. Мдзинарова, А. Цалкаламидзе, С. Дзоценидзе, П. Попова, А. Мирзабекова, Пашховскій, Մ. Սիմոնեան, Փ. Լալայեան, Ա. Սարգսեան, Ե. Մանուկեան, Ր. Տէր-Գրիգորեան, Հ. Մահտեսի-Հովէյեան, Ի. Ազիզեան, Շ. Ափրիկեան, Մ. Ափրիկեան, Խ. Սարուխանեան, Դ. Տէր-Աստուածատրեան, Ա. Պետրոսեան, Թ. Տէր-Գէորգեան, Մ. Մալաքեան, Ս. Ղլիջեան, Հ. Բուռնազեան, Մ. Մալաքեան, Ա. Մալաքեան, Մ. Բազալեան, Մ. Ռամէեան, Թ. Աղաջանեան, Մ. Ղ. Բունուչեան, Ե. Պետրոսեան,—1-ական րուբլի: Ե. Գորոեան,—1 ր. 50 կ., Ѳ. І. Истоминова, Վ. Պիլազեան, Ս. Պիլազեան, Հ. Դայեան, Հ. Սարաֆեան, Ե. Տէրտէրեան, Ջ. Արեւշատեան, Ս. Աւետիսեան, Ս. Սաղաթէ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ-ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

(Նամակ Պետերբուրգից)

II

Մենք յայտնեցինք մեր առաջին յօդուածում, որ ցուցահանդէսը զետեղված է Տաւրիկեան պալատի շինութեան մէջ: Այդ պալատը իր ընդարձակ, շքեղ սրահներով, մարմարեայ սիւնազարդ գալլերէաներով, լայն բազմաթիւ սենեակներով, միանգամայն յարմար է գտնվել բովանդակ Ռուսաստանի տնայնագործական արտադրութիւնների նմուշների ցուցահանդէսի համար: Միայն գիւղատնտեսական արտադրութիւնների բաժնի համար պալատի բակում նոր կառուցել են մի փայտաշէն գալլերէա: Ամբողջ շինութիւնը լուսաւորվում է երեկոները ելեքտրական լապտերներով: Մուտքը սովորաբար 20 կոպէկ է, բայց երկուշաբթի օրերը մի րուբլի, եւ չը նայելով մի ամիս հազիւ կայ որ բացված է, արդէն մուտքից գոյացած արդիւնքը, ինչպէս տեղեկացանք, ծածկել է այն ծախքը, որ արել է երկրագործութեան մինիստրութիւնը:

Մենք հարկ չենք տեսնում նկարագրել առանձին առանձին ցուցահանդէսի ամեն մի բաժինը. այդ մեզ շատ հեռու կը տանի, այլ կը բաւականանանք ընդհանուր տեսութեամբ:

Ամեն մի նահանգ ի ցոյց է դրել իր տնայնագործական արտադրութիւնները. այդ արտադրութիւնները բազմատեսակ են, բայց համախմբված եւ դասակարգված են հինգ գլխաւոր բաժանմունքով, այն է.—

1) Փայտի մշակումը. կողովների եւ հիւսված կահկարասիքի պատրաստութիւն, հիւսնագործական-կահկարասային արտադրութիւններ, խառատային արտադրութիւն, տակառագործական արտադրութիւն, խէժային-կուպրային արտադրութիւն, մանր-փայտագործական արտադրութիւններ:

2) Մազային նիւթերի մշակումն. ոստայնագործական արտադրութիւն, բրդէ ձեռագործների եւ հիւսուածքների պատրաստութիւն, գորգագործութիւն, բրդային-թաղիքային արտադրութիւն, գործված ձեռակերտների, ցանցային գործուածքների արտադրութիւն, կրուժէվաների պատրաստութիւն, պարանային-հիւսուածքական արտադրութիւն:

3) Մետաղների մշակումն. դանակների եւ կողպէքների արտադրութիւն, մեխերի արտադրութիւն, շղթաների եւ մետաղական ցանցերի պատրաստութիւն, մետաղական անօթների եւ ամանների պատրաստութիւն:

4) Հանքածոների մշակումն. բրուտային արտադրութիւն, հասարակ քարի մշակումն:

5) Կենդանական նիւթերի մշակումն. կաշեգործային արտադրութիւն, մորթային-մուշտակային արտադրութիւն, կօշկային-թամբային արտադրութիւն, եղջիւրից զանազան իրերի պատրաստութիւն, մազային-խոզանակային գործերի արտադրութիւն:

6) Խառն նիւթերի մշակումն. գիւղատնտեսական գործիքների եւ մեքենաների արտադրութիւն, սայլագործական-կառքային արտադրութիւն, երաժշտական գործիքների արտադրութիւն, պատկերագրական արտադրութիւն, խաղալիքների արտադրութիւն, ակնագործական արտադրութիւն:

Ցուցահանդէսում կարելի է տեսնել տնայնագործութեան այս վեց գլխաւոր ճիւղերին վերաբերեալ բոլոր արտադրութիւնների նմուշները, գործիքները, թէ նահապետական եւ թէ կատարելագործված, որոնցով պատրաստվում են տնայնագործական արտադրութիւնները: Բացի դրանցից ցուցահանդէսում կարելի է տեսնել եւ Ռուսաստանում վերջերս բացված բազմաթիւ աշխատութեան տների արտադրութիւնները, արհեստագիտական դպրոցների, վարպետանոցների ձեռագործները եւ առ հասարակ աշխատաւորական-օգնութեան վերաբերեալ բոլոր տեղեկութիւնները: Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէոդորովնայի հովանաւորութեան ներքոյ բացված աշխատասիրութեան եւ բանւորական տների հոգաբարձութիւնները մի քանի սրահներում ի ցոյց են դրել այդ տների աշխատութեան արդիւնքները, որոնց ուսումնասիրութիւնը մխիթարիչ տպաւորութիւն է թողնում, տեսնելով, թէ վերջին 10—20 տարիների ընթացքում բաւական մեծ գործ է կատարված բանւորների, ընկեցիկ մանուկների, առհասարակ անժառանգորդ դասակարգի դառն վիճակի եթէ ոչ բարուոքման, գոնէ ամոքման համար: Մանաւանդ մեծ զարկ է ստացել իգական պրոֆէսիոնալ կրթութեան խնդիրը եւ բազմաթիւ իգական պրոֆէսիոնալ դպրոցների ձեռագործների ցուցահանդէսը ցոյց է տալիս, թէ ինչ մեծ առաջադիմութիւն են գործում այդ դպրոցները: Ի ցոյց են դրված նաեւ տնտեսութեան (домоводство) եւ խոհարարագործութեան արդիւնքները, մուրների, ապաստարանների ձեռագործները: Պակաս հետաքրքրական չէ եւ բանտային բաժինը, ուր ի ցոյց են դրված բանտարկեալների ձեռագործները, ինչպէս եւ առանձնական բանտարկութեան մի քանի տիպ խուցերը:

Առանձին ուշադրութեան արժանի են եւ աչքի են ընկնում Ֆինլանդիայի բաժանմունքը, Կովկասի բաժանմունքը եւ Մոսկվայի նահանգի բաժանմունքը իրանց շքեղութեամբ, ճոխութեամբ եւ կարգաւորութեամբ: Մի քանի տնայնագործական արտադրութիւններ — դանակ, պատառաքաղ, հեշտանոց, կրուժէվաներ, մետաքսեայ կտորներ, նկարներ, զարմացնում են այցելուին իրանց մաքրութեամբ, գեղարուեստականութեամբ եւ գեղեցկութեամբ եւ դուք համոզվում էք, որ ճշմարիտ, ինչպէս ասաց երկրագործութեան մինիստր Երմոլով, տնայնագործը շատ անգամ հոգի է դնում իր ձեռագործի մէջ, կեանք է ներշնչում: Եւ տնայնագործութեան ցուցահանդէսը ուրախ, հոգեպարար տպաւորութիւն է թողնում մանաւանդ այն պատճառով, որ դուք տեսնում էք այստեղ ոչ թէ խոշոր արդիւնաբերութեան, կապիտալիզմի, մեքենայի տմախմբութիւնը, փառաբանութիւնը, այլ աշխատութեան արդիւնքի, աշխատաւոր դասակարգի մաքի, ստեղծագործութեան փառաբանութիւնը: Միւս կողմից նա ապացուցանում է, որ այնպիսի երկիրներում, ուր չը կան խոշոր գործարաններ եւ ֆաբրիկներ, ինչպէս Կովկասը, օրինակ, տնայնագործութիւնը ժողովրդի ապրուստի համար մեծ նեցուկ կարող է լինել, իսկ այն տեղերում, ուր զարգացած է կապիտալիստական արդիւնաբերութիւնը, նա կարող է ամոքել կապիտալիզմի պատճառած չարիքները:

Դառնանք այժմ ցուցահանդէսի մի քանի էկսպօնատների նկարագրութեան:

Հ. Առաքելեան

լեան, Դ. Մէյթարջեան, Ց. Բաղալեան, Վ. Բաբասեան, Ե. Գիպարով,—1-ական րուբլի, А. Аронашидзе, Ե. Հինդոտարեկանեան, Ե. Նհոեան, Ե. Ջալղարեան, Տ. Ամատունի, Հ. Թութունջեան,—50-ական կոպէկ, Շ. Սարանգուլեան 60 կոպէկ, Ե. Սառանգուլեան 1 րուբլի, Ս. Ազաբեան, Ա. Ղլիջեան, Տէր-Մովսեսեան—50-ական կոպէկ Ս.-Պ. Մ.-Ա. Անտ, 30 կոպէկ, Ա. Սարանգուլեան 50 կոպէկ։

Ընդամենը 143 ր. 79 կ., իսկ նախկին ստացվածների հետ միասին 7235 ր. 19 կ.։

ՇԱՄԱԽՈՒ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

II

Անկասկած, երկրաշարժից ապահով մնալու համար ամենքին հասկանալի եւ ամենալաւ միջոցը քարեայ շինութիւններից խուսափելն է։ Եթէ միջոց լինէր բոլորովին թողնել այդ տեսակ շինութիւնները այն տեղերում, ուր երկրի տատանումը խրօնիքական ցաւ է դարձել, ինչպէս, օրինակ, Շամախում եւ իր գաւառում, ակներեւ է, որ աւելի ապահովված կը լինէր մարդկանց կեանքը։ Բայց որովհետեւ մեզանում անհասարակ փայտի շինութիւնը կրկնակի թանգ է նստում եւ բացի այդ, որպէս ենթակայ հրդեհի վտանգին, ազատ չէ աղէտից, ուստի, նախ կանգ առնենք քարեայ շինութիւնների վրա, առաջարկելով հետեւեալ ապահով նախագիծը։

Այս դէպքում խնդրի մէջ երկու միջոց աչքի ընկնող դեր պիտի կատարեն, որոնցից մէկը չափսերի սահմանափակումն է, իսկ միւսը նիւթերի տեսակը եւ նրանց գործադրելու եղանակը։

Նախ խօսենք առաջինի մասին։ 1) Քարեայ շինութիւնները պիտի ունենան յատակից մինչեւ առաստաղ չորս արշինից ոչ աւելի բարձրութիւն, որպէս զի համ փլման դէմ դիմացկուն լինեն, համ էլ, հակառակ դէպքում, որ սովորաբար վերի շարքերից է սկսվում, շատ չինչէ դէպի ներքեւ եւ շատ տարածութիւն չը ծածկէ իր տակը։ 2) Պատերի իրար հետ ունեցած կապը աւելի հաստատուն լինելու համար, սենեակները երկարութեան համեմատ պիտի ունենան եւ համապատասխան լայնութիւն, յամենայն դէպս ոչ աւելի քան $5^1/_2$ արշին։ 3) Պատերի հաստութիւնը, նմանապէս լուսամուտների եւ դռների արանքները (սիւթիւն) պակաս չը պիտի լինեն շինարարական օրէնքի (строит. уставъ) պահանջած չափսերից. այսինքն պատերը 1 արշինից, իսկ «սիւթիւնները» իրանց շարքում եղած դռների եւ լուսամուտների լայնութիւնից։ 4) Երկյարկ շինութիւնները նոյն իսկ օրէնքով պէտք է արգելվեն։ 5) Տանիքները պէտք է լինեն բոլորովին թեթեւ եւ կարելոյն չափ պէտք է խուսափել հողով կամ կպրով ծածկելուց, որոնց ծանրութիւնը երկրի տատանման ժամանակ պատերի փլման կամ խախտման ամենագլխաւոր պատճառներից մէկն է լինում. իսկ եթէ ուրիշ միջոց չը կայ, բաւականանալ 4—5 վերշոկ հողի կամ սրա եւ կպրի շերտով։ 6) Ուշադրութեան առնել, որ տան երկար պատերը, եթէ 8 սաժէնից աւելի է, բացի ծայրի պատերից, ունենան եւ մէջտեղից, որպէս առաջիններին նեցուկ եւ կապող մի հաստատուն պատ եւս։ 7) Եթէ գետինը, որի վրա ենթադրվում է շէնք կառուցանել, թեք է, վերխ ծայրից հաշված պիտի ընդմիջել 6—7 արշին բարձրութեան հասնելիս. իսկ դէնը շարունակել (եթէ կարեւոր լինի) ինչպէս առանձին, առաջինի հետ անկապ շինութիւն, թէեւ իրարուց կպած։ 8) Իւրաքանչիւր տուն պիտի ունենայ ընդարձակ 50—60 քառակուսի սաժէն տարածութիւն ունեցող բակ. յամենայն դէպս 5—6 սաժէն լայնութիւնից ոչ պակաս։ 9) Հիմքի խորութեան չափը չը սահմանափակել $1^1/_2$ արշինով, այլ նրա բաւարար չափը ընդունել գետնի ամուր շերտին հասնելը, որ այստեղ սովորաբար $1^1/_2$—3, երբեմն եւ աւելի արշինի մէջ է գտնվում։ Հիմքը դնելիս հարկաւոր է որ նախ յանձնաժողովը վերստուգէ նրա ամրութիւնը, որով միաժամանակ կը պահպանվի փողոցների եւ շինութիւնների շարքի ուղղութիւնը եւս։ Եւ 10) Հիմքի լայնութիւնը 28 վերշոկից պակաս չը պիտի լինի այն հիման վրա, որ մինչեւ ցօկօլ երկու տեղից կտրելիս, (յետ նստելիս) զուտ պատի համար մնայ գոնէ 18 վերշոկ։

Այժմ դառնանք նիւթերի տեսակին կամ առհասարակ նրանց գործածութեան եղանակին ու կարգերին։ 1) Շէնքսի քարերը պիտի լինեն ըստ կարելոյն խոշոր, համեմատ իրանց երկարութեան ունենան նաեւ համապատասխան լայնութիւն եւ բարձրութիւն։ 2) Անկիւնաքարերը, մանաւանդ շէնքի չորս անկիւններում, դրսի երկու երեսի վրա գործ ածել կարելոյն չափ բոլորովին երկար քարեր, թէկուզ 5—6 շարքից յետոյ մի տեղ դնել, միայն երկար տարածութիւն բռնէ. կարելի է երկու երկաթով կապած կոռներ միացնել կամ դրանց փոխարինող պատի լայնութեամբ տեղ տեղ դնել հաստ կաղնեայ երկար շրջանակներ միջից եւս կապեր դնելով։ Ներսի կողմից եւս անկիւնի վրա երկու կողմից շարվող քարերը պէտք է միմեանց մէջ բաւական հանգուցվեն։ 3) Գործ ածել պատի զանգուածը ամրացնող միջոցներ, ինչպիսիքն են՝ կիր, աւազ, ցեմենտ, երկաթ, ծծումբ կամ արճիճ եւ այլն։ 4) Սեւցեխ տան շինութիւնների վրա չը գործածել, բացի գմբէթից, ցանկապատերից եւ այլն, այն էլ ոչ աւելի քան 3 կամ $3^1/_2$ արշին բարձրութեամբ։ 5) Պատերի իւրաքանչիւր 4 5 շարք քարերից յետոյ (18—24 վերշոկ) դնել ղուրսա ասված լայն եւ երկար քարերից, որ կարողանան պատի ամբողջ լայնութիւնը ծածկել իրանց տակ եւ սրանց շարքը իրարու հետ կապվեն երկաթեայ կառթերով։ Այս միջոցը պատերի ամրողջացման գործում մեծ նշանակութիւն կունենայ. մանաւանդ տեղ տեղ թափել պատերի մէջ ամբողջ երկարութեամբ առատ կրի եւ աւազի զանգուածը։ 6) Դռների եւ լուսամուտների գլուխները ծածկած պիտի լինեն բացառապէս միմեանց հետ երկաթով կապված կաղնեայ փայտերով, որոնց ծայրերը բաւականաչափ անցած պիտի լինեն պատերի մէջ։ 7) Գերանները լինեն թեթեւ տեսակից. դիցուք սօսի կամ հաւտ տախտակից՝ երկարութեամբ երկու սղոցած եւ կողքի վրա ամբողջ տան եւ պատերի լայնութեամբ մեկնած ու ծայրերը իրանց տակով, պատերի եզրով ձգված փայտի շրջանակից մեխված եւ տարած պատուգամբի սիւներին հետ երկաթով միացրած։ Իսկ եթէ տունը շինվելու լինի երկու, այն է փողոցին եւ բակին նայող բաժանմունքներից, այն դէպքում ամրացնել սենեակների այդ երկու կարգերը բաժանող երկարքին մեկնված վերին գերանի հետ եւս։ Եւ 8) Ներսի բոլոր պատերը (բացի հիմնաւոր նեցուկ պատից) շինել թեթեւ բաղդադլ տեսակից։

Ահա այս տեսակ քարեայ շինութիւնները, որոնց լաւ եւ վատ շինելու մէջ ծախսերի տարբերութիւնն էլ այնքան մեծ չէ, կարելի է կատարեալ վստահելի համարել։ Եւ եթէ մինչեւ այժմ այստեղ շինված լինէին այս տիպի շինութիւններ, գուցէ այսօր Շամախին աղէտի վայր չը համարվէր։

Ս. Սարգիսբէկեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Մարտի 23-ին

Մեզ մօտ արդէն սկսվել է քարոզների սեզօնը։ Անցեալ կիրակի Բենիկ վարդապետը «արտաքոյ կարգի» մի քարոզ խօսեց. արտաքոյ կարգի եմ ասում, որովհետեւ մինչեւ այսօր այդ ուղղութեամբ քարոզ չենք լսել։ Մենք յաճախ ենք լսում քարոզներ, ուր մարդկանց անհրեւոյթ եւ բացակայ բարեմասնութիւններն են դրուատում, ուր նրանց երկինք են բարձրացնում, ինչպէս, օրինակ, համարեա ամեն ննջեցեալի վրա խօսած քարոզները, ուր անձնաւորութիւնը, նրա գործերը ի նկատի չեն առնվում, այլ դրուատում են անխնայ։ Ե՞րբ են եղել քարոզները ժողովրդին մատչելի, նրա սրտին մօտիկ։ Ե՞րբ չեն աշխատել մեր հայր սուրբերը իրանց քարոզչական սնանկութիւնը քողարկել փքուն խօսքերով, իրանց քարոզներին «խորհրդաւոր գոյն տալ»։ Փրկչի խօսքը երբէք հասկանալի կերպով չէ հնչվում, որովհետեւ նա գրաբար լեզուով է արտայայտվում. իսկ գրաբարն էլ իր «խորհրդաւորութիւնը» ունի։ Այստեղ ակամայից յիշում եմ մի դէպք, որ շատ բնորոշ է։ Ծանօթներիցս մի տիկին մի անգամ իր բարեկամ տասնամեայ աղջկայ հետ ներկայ է լինում աւետարանականների ժողովում պաստորի խօսած քարոզին։ Քարոզը վերջանալուց յետոյ, երբ տիկինը փոքրիկի հետ վերադառնում է տուն, վերջինս սկսում է Փրկչի կեանքից մի սրտառուչ դէպք պատմել, որ լսել էր պաստորից. ապա դառնալով տիկնոջ հարցնում է. «Ասա՛ ինձ, հօրաքոյրս, ինչու մեր եկեղեցում այդպիսի բաներ չեն պատմում»։ Ո՜րպիսի կենդանի բողոք մի երեխայի կողմից։

Սակայն հեռու չը գնանք։ Բենիկ վարդապետը մասի փաթթան էր շինել տեղիս օրիորդներին։ Էլ ինչեր ասես, որ չասաց խեղճերի հասցէին։—«Մեր օրիորդները կորցրել են իրանց ամօթխածութիւնը, թարմութիւնը, ընկել են թէ ֆիզիքապէս եւ թէ բարոյապէս, հեռացել են իրանց հայրենի օջախից, արատաւորվել են, կորցրել են»... Հայր սուրբը, մեծ բազմութիւն տեսնելով իր առաջ, ոգեւորվել էր, վերեւ յիշված խօսքերը կարկտի պէս էր թափում։ Մէկը հարցնող լինէր, ինչ է պատահել, Շուշին հօ չէ կործանվել. ինչու յանկարծ օրիորդները նրա աչքին ծուռ են երեւացել. ինչն է պատճառը այդ վայնասունի։ Ի՞նչ սոսկալի ոճիր են գործել շուշեցի օրիորդները, որ եկեղեցու բեմից լսվում են այսպիսի խօսքեր. «Օ, եթէ մեր նախնի օրիորդները վեր կենային գերեզմանից եւ տեսնէին իրանց քոյրերի արածները, նրանք պիտի սարսափէին եւ աւելի լաւ համարէին նորից մեռնել ու սառ հողում իրանց հանգիստը որոնել, քան ապրել իրանց արատաւորված քոյրերի հետ»։ Մի՞թէ իսկապէս սրանք լոկ խօսքեր չեն։ Մի բան միայն մեզ հասկանալի է. այդ այն է, որ Բենիկը այդպիսի քարոզներով կարող է իր ոտքն տեղ անել, որովհետեւ նա այդպիսի քարոզներով խօսում է գռեհիկ, տգէտ դասակարգի սրտի խորքից։ Ո՞ւմ չէ յայտնի, որ կնոջ իր նախնիքների գծած շաւղից դուրս արած քայլը իբրեւ խիթան է ծառայում անուսներին։ Ո՞ւմ չէ յայտնի, որ կինը մեր կեանքում մարդկանց ձեռքին լոկ մի խաղալիք է, ո՞ւմ չէ յայտնի, որ մեզանում ամբոխը սիրում է բամբասել, առասպելներ յօրինել։ Եւ ահա եկեղեցու հովիւն է այդ կրակի վրա իւղ ածում։—«Դէ, ասում են երեխաներիդ ուսում տուր. այ, էդ էլ քո ուսումը», այս խօսքերն էք լսում մեր «այաններից եւ ապէրներից» Բենիկի քարոզից յետոյ։ Դրանք ամեն մի արատ ուսման հետ են կապում։ Թէեւ Բենիկ վարդապետը օրիորդների հասցէին ուղղած խօսքերը չէր կապում ուսման հետ, բայց ժողովուրդը այդ երկու բանը միշտ իրար հետ կապում է։ Եւ այդպիսով վարդապետի կողմն է այդ ամբողջ դասակարգը։ Թող հրճվի հայր սուրբը, որ կարճ ժամանակամիջոցում կարողացել է ծանօթանալ ժողովրդի հոգեբանութեան հետ եւ դրա համաձայն էլ տակտիկա բանեցնել։

Մ. Դ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, ապրիլի 1-ին

Կարա-Մուրզային էլ թաղեցինք. թաղեցինք ու մի անգամ էլ հաստատեցինք, որ մեր գործիչներին թաղելու արուեստի մէջ հայերս գեղարուեստական ճաշակ ունենք, թաղելու հետ՝ խօսել էլ գիտենք ու արցունքներ թափել էլ։ Սակայն մի՞թէ այս անգամ էլ մեր՝ հասարակութեան մասնակցութիւնը միայն այն պէտք է լինի, որ հազարաւոր բազմութեամբ դիակառքին հետեւենք, որ տասնեակներով պսակներ դնենք եւ ճառեր խօսենք... Ճշմարիտ, մի՞թէ մեր պարտքը դէպի մի գործիչ, որ մի պայծառ գիծ է թողել իր ետեւից, պէտք է կայանայ միմիայն պլատօնական ցաւակցութեան մէջ—«Օ՜ խեղճը ազնիւ գործիչ էր», «շատ կարեւոր ույժ էր», «ափսոս մարդ, ո՞վ ունենք նրանք փոխարինող», եւ սրանց նման բացականչութիւնները եւ կամ ի սրտէ բղխած արցունքներն անգամ լոկ նշան չեն, որ մենք միմիայն խօսել գիտենք եւ մէկ էլ թաղել...

Կարա-Մուրզան մեռաւ, նրան յուղարկաւորեցինք ու պատուով էլ թաղեցինք։ Բայց մենք Կարա-Մուրզայի սկսած գործը չենք կարող թաղել, նա չի մեռնիլ երբէք, որովհետեւ այդ գործերը չեն մեռնում, այլ եթէ նա կարօտ է օգնութեան, չը պէտք է մենք խնայենք մեր միջոցները օր առաջ մտածելու դրա մասին, իսկ միջոցները թէեւ պատկառելի պիտի լինեն, սակայն եւ շատ չնչին իւրաքանչիւրիս բաժինը, կարողութեան եւ ցանկութեան նայելով։

Քանի դեռ թարմ է յիշողութիւնը նրա մասին, քանի դեռ չէ մամռոտել խաչը նրա գերեզմանի վրա եւ քանի դեռ մեր ականջներում լսվում է արձագանքը նրա՝ «Ալագեազ», «Էջմիածնի», «Արաքսի» ու «Հայրենիքի» եւ սրանց նման շատ երգերի, դիմում եմ նախ՝ այն հազարաւոր հասարակութեան, որ յարգելուց յուղարկաւորում էր հանգուցեալին, դիմում եմ եւ նրա կրկին հազարաւոր աշակերտներին ու աշակերտուհիներին, որոնք սփռված են ամեն հայաբնակ վայրերում, այլ եւ նրա «երգը» սիրողներին, դիմում եմ եւ խնդրում—չը մոռանալու համար այն գործը, որին Կարա-Մուրզան ծառայեց ամբողջ 17 տարի—չնչին լումայով մասնակից լինեն, որպէս զի ձեռնահաս մարդիկ կարողանան նրա հարիւրաւոր ձայնագրած երգերը ու «Շուշան» առաջին հայ օպերան կարգի բերել, տպել ու տարածել ժողովրդի այն բոլոր խաւերում, որոնց նա այնչափ մաքուր սիրով սիրում էր։ Թող մեզանից իւրաքանչիւրը կոպէկներ նուիրէ այս գործի համար եւ ոչ աւելի, եւ հաւատացէք, որ բաւարար գումար կը գոյանայ, որով կարելի է թէ գործը չը մոռցնել, թէ որբերին նիւթապէս օգնել եւ թէ բազմաչխատ Կարա-Մուրզային շատ արժանւոյն գնահատել։

Հարկ չը կայ յիշեցնելու, որ Կարա-Մուրզան չորս մանրահասակ որբ է թողել 2—12 տարեկան։ Մերը չէ՞ն միթէ նրանք։ Ուրեմն սկսենք։

Աստ. Երիցեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի քաղաքային դումայի վերջին նիստում, որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, ապրիլի 1-ին, մի քանի հարցապնդումներ եղան քաղաքի առօրեայ կարիքների մասին։ Հարցապնդումներից մէկը վերաբերում էր ջրին։ Թիֆլիսի ջրանցքում ջուրը պակասել է եւ նա պղտոր է։ Բացատրութիւններից երեւաց, որ Աւչալի աղբիւրները այս տարի ջուր տալիս են շատ սակաւ։ Ձմեռվայ անձրեւ լինելը ազդել է աղբիւրների վրա։ Այդ պատճառով աղբիւրների ջրին աւելացնում են Կուր գետի ջրերը։ Միւս հարցապնդումը վերաբերում էր մսին։ Թիֆլիսում երկուշաբթի օրը միս չը կար ծախու։ Մսագործները միս չէին վաճառում, առարկելով, որ սպանդանոցի բանւորները, դումայի կարգադրութեան համաձայն, չեն աշխատում կիրակի օրերը, ուստի եւ միս չը կար պատրաստված խանութների համար։ Դումայի այդ նիստում քննվեց ձայնաւոր Ա. Բաղդասարեանի յարուցած մի հարցը քաղաքի հողերի գրաւման մասին։ Բաղդասարեանը յայտնել էր դումային մի քանի ժամանակ առաջ, որ քաղաքային ինքնավարութեան մէջ ծառայողներից մէկը թոյլ է տուել իրան տիրանալու քաղաքային հողերին։ Տեղի ունեցան երկար եւ բնորոշ վիճաբանութիւններ։ Դուման ընտրեց յատուկ յանձնաժողով, որ պէտք է քննէ յարուցած հարցը եւ ներկայացնէ դումայի հետեւեալ նիստին։

—

Խ. Կարա-Մուրզայի մահվան առիթով ստացանք հետեւեալ հեռագիրները.— Բագուից. «Ազգային երաժշտութեան սիրողների մի խումբ յայտնում է իր խորին վիշտը ժողովրդական երգիչ անմոռաց Կարա-Մուրզայի մահվան առիթով։ Արսէն Ազիզեան, Արտէմ Պետրոսեան, Լեւոն Գէորգբէկեան, Յարութին Ջանջուղազեան»։ Երեւանից. «Հայոց ժողովրդական երգը յանձին Կարա-Մուրզայի կորցրեց իր եռանդոտ տարածողին եւ պահպանողին։ Դէմուրթեան»։ Նոր-Նախիջեւանից. «Նոր միայն իմացայ բազմաչարչար Կարա-Մուրզայի մահվան լուրը։ Հայկական դրամատիքական խումբը անկեղծ վշտակցութիւն է յայտնում հանգուցեալի ընտանիքին եւ եղբայրներին։ Սիրանոյշ»։ Ռոստով Դօնի վրա։ «Խորապէս ցնցված եմ չնորհալի գեղարուեստագէտ, ժողովրդական մելոդիաների վերստեղծող Կարա-Մուրզայի անժամանակ մահով։ Նա անխոնջ աշխատանքով, նուիրական սիրով հաւաքեց հեծեծանքների ամեն տեղ սփռված ձայները եւ կառուցեց ժողովրդական երգեցողութեան մի ամբողջ, ապշեցնող գեղեցկութեամբ պալատ նոյն ժողովրդի ձեռքերով։ Դեռ այժմ էլ առջեւս է այդ ոգեւորուն բանաստեղծը, ամբողջովին հիւսված նըրվերից, աստուածային կրակի դրոշմով հայեացքի մէջ, արագ տեղափոխվող քաղաքից քաղաք երգելով ժողովրդի հետ ժողովրդական վիշտը սեւ բամբասանքը օձի պէս հալածում էր նրան, բայց նա անխոցելի էր մնում, անյողդողդ շարունակում էր իր փշոտ հանապարհը՝ հպարտ գործի վեհութեան եւ սրբութեան գիտակցութեամբ։ Թոյլ տուէք, յարգելի խմբագրութիւն, ինձ եւս կանգնել նրանց շարքում, որոնք ակնածութեամբ խոնարհվում են ազնիւ, քաջ գինուորի թանգագին աճիւնի առաջ։ Ջաւադ-բէգ Բալուղեան»։

—

Պետերբուրգի կառավարչական շրջաններում, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, հարց է բարձրացրած արեւելեան լեզուների կուրսերի փոխարէն, որոնք այժմ գործում են արտաքին գործերի մինիստրութեան իրաւասութեան տակ, հիմնել արեւելեան լեզուների մի նոր ակադէմիա՝ ենթարկելով նրան զինուորական մինիստրութեան։ Արդէն նշանակված է մի մասնաժողով, որին յանձնված է ծրագիր մշակել նոր հիմնվելիք ակադեմիայի համար։

—

Գ. Մ. Թաղէոսեանից ստացանք 50 կոպէկ՝ առաջիկայ Զատկի տօներին աղքատներին բաժանելու համար։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան վերջին նիստի ժամանակ Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարը զեկուցեց վարչութեան անդամ Ե. Խօսրօեվի յայտարարութիւնը այն մասին, թէ նա հիւանդութեան պատճառով չէ կարող շարունակել իր ծառայութիւնը եւ խնդրում է նշանակել բժիշկներ՝ նրան քննելու եւ ապա

...րգելու համար դումայի առաջ, որ կենսական նշանակեն քաղաքային միջոցներից:

—

Թիֆլիսի գիմնազիաների աշակերտներէց 60 ... մի քանի ուսուցիչների հետ միասին ապրիլի 6-ին ուղեւորվում են Կիեւ՝ այդ քաղաքի նշանաւոր վայրերը տեսնելու համար: Աշակերտները կը վերադառնան Թիֆլիս մի շաբաթից յետոյ:

—

Մեզ հաղորդում են, որ ագրոնոմ Ա. Սահակեան երկրագործութեան մինիստրի կովկասեան լիազորի յանձնարարութեամբ ուղեւորվեց Պետերբուրգ՝ ուսումնասիրելու վնասակար միջատների դէմ մաքառելու բակտերիոլոգիական միջոցները, այլ եւ ներկայացնելու իր նոյն հետազօտութիւնների արդիւնքը, որ նա կատարել է հօմնտօտեան մլուկի եւ ուրիշ միջատների վրա:

—

Բաթումի նորընտիր քաղաքագլուխ իշխան Անդրոնիկով երէկ, երեքշաբթի, ապրիլի 2-ին, ուղեւորվեց իր նոր պաշտօնատեղը: Իշխ. Անդրոնիկով մինչեւ այժմ ապրում էր Թիֆլիսում պաշտօնով եւ գործում էր կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ, իսկ անցեալ տարի կատարում էր կովկասեան ցուցահանդէսի կոմիսարի պաշտօնը:

—

Պետական խորհրդի մէջ, Պետերբուրգի լրագիրների ասելով, վերջանալու մօտ է այն նախագծի քննութիւնը, որով հիմնական փոփոխութիւնների են ենթարկվում զեմստվօյի հիմնարկութիւններ չունեցող նահանգների տնտեսական վարչութեան գործերը:

—

ԲՈՐԺՈՄԻՑ մեզ գրում են. «Այսօր, ժամը 4-ին, առաւօտեան, բաւական զգալի երկրաշարժ էր Բորժոմում»:

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի ըսկիզբներում կայացաւ տեղիս «Հայ կանանց Բարեգործական ընկերութեան» տարեկան ընդհանուր ժողովը եւ նրա միամեայ գործունէութեան հաշւետուութիւնը: Հաշւետուութիւնից երեւաց, որ ընկերութիւնը տեղական չքաւոր հայ ընտանիքներին չոր եւ փոքր չափով դրամ մատակարարելուց յետոյ, տեղական գիմնազիաներում սեփական միջոցներով 4 որդեգիր է պահում եւ, այնուհետեւ, իր ջանքերով բացված մանկական պարտէզի բոլոր ծախքերը հոգում: Այս բոլորից յետոյ, ընկերութիւնը ներկայումս ունի աւելի քան հազար րուբլի կանխիկ դրամ, որը պահվում է պետական գանձարանում: Մի եւ նոյն ժամանակ տեղի ունեցաւ վարչութեան անդամուհիների նոր ընտրութիւնը եւ վերընտրվեցին նախկինները: Այստեղ պէտք է նկատենք, որ ընկերութիւնը իր միամեայ գործունէութեան շրջանում ունէր մի տոկուն եւ եռանդուն գործող, յանձին նախագահուհի տ. Մամիկոնեանի, որի վրա էր շատ անգամ բարձվում գործի ամբողջ ծանրութիւնը»:

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, մարտի 31-ին, մի խումբ վրացի թատերասէրներ առաջին անգամ մեր քաղաքում վրաց լեզուով տուին մի ներկայացում, երկրաշարժից վնասված շամախեցիների օգտին: Խաղացին Ա. Ցագարելիի երեք գործողութիւնից բաղկացած «Ինչ տեսել ես՝ էլ չես տեսնի» կօմէդիան եւ «Но-дѣломъ» վօդեւիլը: Այնտեղ, ուր երեսուն հազար հոգուց բաղկացած հայ ազգաբնակութեան ինտէլիգէնցիան չը կարողացաւ եւ չը կամեցաւ իր լուման գցել դժբաղդութեան ծովը, այնտեղ, ուր տեղի ունեցող սարսափը չը կարողացաւ գէթ մի հառաչանք խլել նոյն իսկ նրա զգայուն մասի սրտից, այնտեղ երեսուն հոգուց բաղկացած վրաց հասարակութիւնը միացաւ, ձեռք ձեռքի տուեց եւ իր անձնուէր եռանդի շնորհիւ մի քանի օրվայ մէջ գլուխ բերեց մի գործ, որ միայն կարող է պատիւ բերել նրա անուան: Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր. գիշերվայ ժամը 1-ին զուռնայի եւ զինւորական երաժշտութեան աղմուկներով հեռացաւ ուրախ հասարակութիւնը»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ենգէլի, մարտի 23-ին

Ահա մի քանի տարի է, Ենգէլիի. ս. Աստուածածին եկեղեցին հովանաւորի եւ պաշտպանի դեր է կատարում մի բուռն պարսիկ ժողովրդի վերաբերութեամբ, որ պարբերական հարստահարութիւններից եւ վայրագութիւններից ազատվելու համար ստիպված է թողնել իր բնակավայրը, կայքը, ամեն ինչ եւ հեռանալ ու մի քանի ամիսներով ապաւինել քրիստոնէական եկեղեցուն:

Ինչպէս ամեն տարի, այնպէս էլ այս տարի Ենգէլիի հայոց եկեղեցու գաւիթը եւ նոյն բակում գտնվող դպրոցի ներքնայարկը մի այդպիսի բնակավայր—պատսպարան էր Բարգաւի գաւառի (Գիլանի նահանգում—մի օրվայ ճանապարհ հեռու Ենգէլիից) պարսիկ ժողովրդի համար, ուր նա բաստ էր մտել: Հարստահարված, ոյժից ընկած ժողովուրդը այդպէս է գտնում իր փրկութիւնը, ազատվելով անխիղճ խաների ագահ կեղեքումներից, տանջանքներից ու պատիժներից: Բաւական է մի խան միւսի դէմ քէն ունենայ, կամ կամենայ խլել միւս խանի ձեռքից աւագութեան կամ մի այլ իրաւունքը, արդէն պատրաստ են սովորական խռովութիւնները եւ կռիւները, իսկ մէջ տեղ տուժողը առաւելապէս խաղաղ ժողովուրդն է: Ժողովուրդը այդ ժամանակ պարտաւոր է թողնել իր բոլոր աշխատանքը, զէնք վերցնել եւ կատարել այն խանի հաճոյքը կամ ցանկութիւնը, որի ստորադրեալն է. նա պիտի կռուի հակառակորդ խանի դէմ մինչեւ այն րօպէն, երբ յաղթութիւն տանի կամ իսպառ ոյժից ընկնի եւ հպատակվի հակառակորդին: Այդ ժամանակ ինչ է ներկայացնում ժողովրդի վիճակը:—Մի դառն պատկեր. նա ոչ թէ զրկվում է աշխատանքից, այլ եւ հակառակորդը խլում է նրա ամեն ինչը, երբ, ի հարկէ, աջողութիւն է ունենում, կամ ընդհակառակը երբ աջողութիւնը այս կողմն է՝ հակառակորդ խանի ժողովրդի ունեցած չունեցածը սրա կռուողների թալան է, բայց խանի սեփականութիւնը: Ժողովուրդը բաժին չունի թալանից, այլ նա միայն մի գործիք է—խաղալիք խանի շահերի եւ հաճոյքների համար, թէեւ ժողովուրդը միանգամայն արիւնաքամ լինի,—այդ մի եւ նոյն է: Վայ եկել տարել է այն ժողովրդին, որ չի ցանկանայ իր խանին գլուխ իջեցնել, հակառակորդի դէմ կռուելու, կամ եթէ կենթարկվի խանի կասկածանքին, որպէս ապստամբ ժողովուրդ. այն ժամանակ անասելի զրկանքները պատրաստ են. ամեն ինչ, որ ժողովրդինն էր, այժմ խանինն է. բացի այդ, բարբարոս պատիժներ են սպասում նրան, ինչպէս խարոյկ, բանտ (որտեղ շատերը մեռնում են) անդամահատութիւն եւ այլն եւ այլն, որից ազատվելու հնարը նա գտնում է քրիստոնէական եկեղեցու ծոցում բաստ մտնելով՝ մինչեւ կառավարութեան մի կարգադրութիւնը: Ահա ինչից ստիպված բարգաւեցիները այս անգամ էլ ապաւինեցին հայոց եկեղեցուն:

Այս անգամ պատճառը հետեւեալն էր: Բարգաւի գաւառի խան Աֆրազ-Սալթանա, կասկածելով իր գլխաւոր ատենադպիր Հաջի-Ալլահվերանի վրա, որպէս թէ նա ցանկանում է իրան սպանել կամ մատնել իր անհաշտ թշնամուն, հարեւան Թալիշ-Թալաւ գաւառի խան Նասարութալա խանի ձեռքը, բանտարկում է նրան, նախապէս մահու չափ ծեծելուց յետոյ. ամեն օր էլ երեք անգամ բանտից հանում, ծեծելով ուշագնաց անում եւ նորից բանտ կոխում. Նրա ամբողջ կայքը եւ մօտ 20,000 թուման գրաւում, բռնաբարում ու հրապարակով խայտառակում է նրա երկու հարսներին. բայց երբ չէ աջողում նրա երկու որդիներին էլ իր ձեռքը գցել (դրանք արդէն փախել եւ ապաւինել էին թշնամի Նասրուլլա-խանին), այն ժամանակ իր կատաղի բարկութիւնը բանտարկվածի բարեկամների եւ ազգականների վրա է թափում, որպէս բանտարկվածի գործակից եւ իր կեանքի դէմ դաւադրութիւն սարքող անձնաւորութիւնների վրա.—երկուսի հինգ զաւակները կրակի մէջ նետելով, Ֆիզուլա-բէկի եղունգները ունելիքով արմատախիլ անելով, Խասկեար-բէկին մաս-մաս կտրտել տալով, մէկ ուրիշի ատամները հանելով, Ղուդրաթուլա-բէկի սրունքները ջարդելով, շատերին ծեծելով, բանտարկելով եւ այլն. (դրանք բանտարկվածի հօրեղբօր որդիներն էին):

Բոլորի կայքը գրաւելուց յետոյ, խանը սկըսում է զոհերի թիւը շատացնել, որպէս զի այդպիսով ստիպէ յետ կանգնել իր դէմ դաւադրութիւն սարքելու մտքից: Այդ իսկ ժամանակ աջողվում է մի մասին գիշերով փախչել եւ Ենգէլիի հայոց եկեղեցուն ապաւինել:

Եւ սակայն ինչ է այնտեղը, ուր ապաստան են գտել այդ թշուառները:

Մի փոքրիկ բակ ունի ուսումնարանը եւ եկեղեցին, որը կատարեալ արօտատեղի թէ չը գիտենք անասնանոցի է նման, երբ կուզէք մտէք եւ դուք առանց կովի, հորթի ոչխարի եւ այլն չէք գտնի բակը. եղէգի քայքայված պարիսպները արգելք չեն դառնում նրանց ներս մտնել եւ արածել այնտեղ, ուր խաղում են աշակերտները. ծառայի աչալուրջ հսկողութիւնն անգամ արգելք չէ դառնում նրանց ներս խուժելուն, բաւական է ծառան մի երկու րօպէ հեռացաւ բակից—եւ ահա լիքն է բակը անասուններով. եւ այդ կենդանիները այնքան համարձակ են դարձել դպրոցի եւ եկեղեցու անտէրութիւնից, որ քիչ է մնացել բարձրանան դպրոցի պատշգամբը: Ինչ ասել սրան, միթէ ամօթաբեր չէ, եւ սակայն ոչ ոք չը կայ այդ բանի մասին մտածող:

Ե. Խչտօեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Новости» լրագրին հեռագրում են Վիէննայից. «Բոլորովին ճիշդ աղբիւրից կարող եմ հաղորդել, որ Վիէննայի հեղինակաւոր շրջաններում հանգստութեամբ են նայում Բալկանեան պետութիւնների այժմեան դրութեան վրա: Լուրջ բարդութիւններն անկարելի են համարվում: Իբրեւ հաստատութիւն այդ համոզմունքի յիշվում են հետեւեալ երեք պատճառները. առաջին՝ Ռուսաստանը եւ Աւստրո-Ունգարիան գործում են կատարելապէս համերաշխ եւ նրանց մէջ այս առիթով չէ երեւում ոչ մի տարաձայնութիւն. աւստրո-ռուսական համաձայնութիւնը պահպանում է իր ամբողջ ոյժը եւ նա կարող է քանդել անկարգութեան բոլոր նախադծերը: Երկրորդ՝ Թիւրքիան միջոցներ է ձեռք առել ապստամբութիւնը ճնշելու համար եւ հետեւելով պետութիւնների խորհրդին պէտք է խուսափի խառնութիւններից: Երրորդ՝ Ռուսաստանը եւ Աւստրո-Ունգարիան յոյս են դնում Բալկանեան պետութիւնների խոհեմութեան վրա, որոնց բացատրված է, թէ նրանք մեծ պատասխանատուութեան կենթարկվեն, եթէ չաջակցեն հարցի խաղաղ լուծմանը»:

—Լօնդօնից հեռագրում են նոյն լրագրին, որ անգլիական թագաւոր Էդուարդ VII չափազանց դժգոհ է խաղաղութեան բանակցութիւնների դանդաղ ընթացքից եւ խնդրել է լորդ Ռօզբերիին ուղեւորվել հարաւային Աֆրիկա խաղաղութեան գործին աջակցելու համար:

—«Köln. Zeitung» լրագրի թղթակիցը գրում է Կ. Պոլսից, թէ թիւրքական զօրքերը, մի աւազակային խմբի հալածելու ժամանակ, յարձակվեցին Մուստուլօվօ գիւղի բուլղար բնակիչների վրա, սպանեցին երեք գիւղացիների, իսկ միւսները փախչելով հազիւ կարողացան ազատվել մահից: Դրանից յետոյ 60 կանայք իրանց երեխաների հետ գնացին Սալօնիկի նահանգապետի մօտ՝ պահանջելու թիւրքաց կառավարութեան հովանաւորութիւնը: Սակայն վալին հրամայեց նախ փակել նրանց մի հիւրանոցում, որպէս զի նրանք չը կարողանան դիմել եւրոպական հիւպատոսներին օգնութիւն խնդրելու եւ ապա բռնի կերպով ուղարկեց իրանց ծննդավայրը: Աւազակային խմբերին հալածելու գործում մասնակցում էին եւ բաշիբուզուկները, թէպէտեւ Բ. Դուռը խիստ պատուէր էր տուել, որ աւազակներին հալածեն միայն կանոնաւոր զօրքերը:

—Պարիզից հեռագրում են «Köln Zeitung» լրագրին, թէ Վալդէկ-Ռուսսօ մի ժողով կազմեց բոլոր դէպարտամէնտների պրէֆէկտներից, որպէս զի նրանք յայտնեն իրանց կարծիքը քաղաքական դրութեան մասին դէպարտամէնտներում առաջիկայ պարլամէնտական ընտրութիւնների նկատմամբ: Պրէֆէկտների մեծամասնութիւնը այն համոզմունքին եկաւ ֆրանսիական մինիստր-նախագահի հետ ունեցած խօսակցութիւններից յետոյ, որ նա մտադիր չէ հրաժարվել պաշտօնից, եթէ միայն պատգամաւորների նոր ժողովը յայտնէ նրան իր վստահութիւնը:

—Բէլգրադի պաշտօնական «Дневникъ» լրագիրը շատ տխուր գոյներով է նկարագրում իրերի ներկայ դրութիւնը Թիւրքիայում ընդհանրապէս եւ Հին-Սերբիայում մասնաւորապէս: Այնպէս,—այդ պաշտօնական լրագրի ասելով,—մի քանի օր առաջ թիւրքական մի զօրաբաժին ուղեւորվեց Միտրօվիցից դէպի սերբիական սահմանագիծը եւ աւերեց սերբիական շատ գիւղեր. սպանված են բազմաթիւ գիւղացիներ: Այդ զօրաբաժնին գլուխ էր անցել աւագ ունտէր-օֆիցէր Հուսէյին, որ քրիստոնեաների յայտնի հալածող Շէվէր-փաշայի ջերմ երկրպագուն է: Հուսէյին իր սեփական ձեռքով սպանում եւ տանջում էր գիւղացիներին: Մարտի 9-ից սկսած ամեն օր դէպի սերբիական սահմանը գալիս են նոր-նոր թիւրքական զօրքեր: Հին-Սերբիայի ազգաբնակութիւնը գերմարդկային տանջանքներ է կրում փադիշահի այդ ծառաներից: «Дневникъ» լուրջ կերպով երկիւղ է կրում, որ թուրքերը պատրաստութիւններ են տեսնում ընդհանուր կոտորած առաջացնելու Հին-Սերբիայում:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

1 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ապրիլի 1-ին Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնա այցելեց կանանց հայրենասիրական ընկերութեան Միքայէլեան ուսումնարանը:—Մարտի 31-ին «ռուսաց ժողովարանը» մի փառաւոր ճաշ տուեց ի պատիւ Դանեվի: Ներկայ էին հարիւրից աւելի մարդիկ: Մի փայլուն ճառից յետոյ Բօլգարիայի միութեան վերաբերմամբ Ռուսաստանի եւ սլաւօնական աշխարհի հետ՝ Դանեվ բաժակ առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի կենացը: Ժողովարանի նախագահ իշխան Գօլիցին պատասխանեց Դանեվին՝ կենաց բաժակ առաջարկելով բօլգարական իշխանի եւ ժողովրդի համար:

ԱՍՏՐԱԽԱՆ: Ձկնային ապրանքների ընդհանուր քանակութիւնը, որ ուղարկված է այս տարի Աստրախանից, 11,217,443 փութ էր 30,333,805 րուբլու արժողութեամբ:

ԲԵԼԳՐԱԴ: Երէկ Դօլինա, Աուէր եւ Միկլաշեվսկի մի համերգ տուին, որ մեծ աջողութիւն ունեցաւ: Այսօր արտիստները հրաւիրված են ռուսաց դեսպանի մօտ, իսկ վաղը կը մեկնեն Բելգրադից:

ՊԱՐԻԶ: Լրագիրները տպագրեցին հատուածներ «Вѣстникъ Финансовъ»-ի յօդուածից Ռուսաստանի եւ Ֆրանսիայի փոխադարձ յարաբերութիւնների մասին: Սխալ կամ նենգաւոր կարծիքների այս ուղղումը պէտք է լաւ եւ հաստատուն տպաւորութիւն թողնի:

ԻՐԿՈՒՏՍԿ: Լրացաւ «Восточное Обозрѣніе» լրագրի գոյութեան 20 տարին: Խմբագրին շնորհաւորեցին հասարակութեան ներկայացուցիչները:

ՄՈՍԿՎԱ: Այսօր սկսվեցին հակահրդեհային համաժողովի մասնախմբերի պարապմունքները: Քաղաքային մասնախումբը որոշեց միջնորդել, որ որքան կարելի է շուտով կանոնաւորվեն փողոցներն եւ ճանապարհները: Գիւղական մասնախումբը օգտակար համարեց մշակել հակահրդեհային այնպիսի միջոցների ծրագիր, որ միութեան կապ հաստատէր զէմստվօների եւ հասարակական միւս հիմնարկութիւնների գործունէութեան մէջ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: «Вѣстникъ Финансовъ»-ի մէջ հաղորդվում են նախնական տեղեկութիւններ 1901 թւականի ֆինանսական հետեւանքների մասին: Ընդհանուր մուտք եղել է 1,952 միլիօն րուբլի, հաշւելով նրա հետ եւ 127 միլիօնի փոխառութիւնը: Այսպիսով կազմվել է եկամուտների գերազանցութիւն ծախքերից 117 միլիօն րուբլով:

2 ապրիլի

ԼՕՆԴՕՆ: Համայնքների ժողով: Բուլֆուր յայտնում է, որ Կիտչեներ հաղորդեց շաբաթ օրը կառավարութեան բօէրական զօրապետների գրութիւնը: Այդ գրութեան պատասխանը ուղարկված է:—«Times» լրագրի տեղեկութիւններով, դաշնակից զօրքերի հրամանատարները համաձայնվեցին իրար հետ պահել ժամանակաւոր կառավարութիւնը Տեանձինում մինչեւ ամրութիւնների քանդելը, կամ մինչեւ յուլիսի 18-ը, սակայն վարչութիւնը չը պէտք է արձակվի 4 շաբաթից աւելի վաղ՝ այն ժամանակից յետոյ, երբ չինական կառավարութիւնը կընդունէ հետեւեալ պայմանները,—չինական կառավարութիւնը պէտք է պարտաւորութիւն յանձն առնի չը վերականգնել այլ եւս ամրութիւնները եւ չը կառուցանել նոր ամրութիւններ Պեկինի, Տակուի եւ Շանգհայ—Գուանի միջեւ: Չինական ոստիկանական զօրքերի թիւը չը պէտք է 2500 մարդուց աւելի լինի. չինական զօրքերը իրաւունք չունեն մօտենալ քաղաքին 30 կիլօմետր տարածութիւնից աւելի: Երկաթուղային գիծը Պեկինի եւ Շանգհայգուանի միջեւ պէտք է վերադարձնվի չինական կառավարութեան միայն այն դէպքում, եթէ այդ բանի համար համաձայնութիւն կը տան դաշնակից զօրքերի հրամանատարները:

ԼՕՆԴՕՆ: Կիտչեներ հաղորդում է. «Ապրիլի 8-ին (ն. տ.) յարձակման ենթարկվեց Բայերի բանակը. մեր կորուստները—վիրաւորված են երկու եւ սպանված են երկու օֆիցէրներ. զինուորներից վիրաւորված են 5 հոգի. բօէրներից վնասվեցին 106 հոգի: Երբ բօէրները գերազանց ոյժերով յարձակումն գործեցին անգլիական զօրաբաժնի վրա Բլումֆօնտէյնի մօտ՝ մենք ունեցանք հետեւեալ կորուստները,—մի օֆիցէր եւ երկու զինուոր սպանվեցին եւ 14 հոգի վիրաւորվեցին, պահակախմբի մի մասը գերի ընկաւ: Արեւմտեան Տրանսվաալում, Ռօօնվալի մօտ, ապրիլի 11-ին, թշնամին յարձակվեց զընդապետ Կէկէվիչի վրա. երկարատեւ կռւից յետոյ թշնամին յետ մղվեց, թողնելով 44 սպանված, որոնց թւում եւ հրամանատար Պոտշտեբրին, 34 վիրաւորների եւ 20 գերիների. մեր կորուստը—սպանված են 1 օֆիցեր եւ 5 զինուոր, վիրաւորված են 51 հոգի»:

ԼՕՆԴՕՆ։ Լօրերին նայելով, Կիտչեներ հաղորդագրութիւն ստացաւ բօէրական զօրապետներից, որով նրանք խնդրում են իրաւունք տալ օգուտ քաղել հեռագրից՝ դիմելու Կրիւգերին եւ Եւրոպայի բօէրական պատգամաւորներին ու հարց տալու նրանց համաձայնութեան սկզբունքների վերաբերմամբ, որ ի նկատի կայ առաջարկել։ Մինչեւ այժմ բրիտանական կառավարութեանը չեն հաղորդված ընդարձակ կամ վերջնական առաջարկութիւններ, որոնք հետեւանք լինէին Կլէրկսդրօպում տեղի ունեցած խորհրդակցութեան։

ԼՕՆԴՕՆ։ Բիւջէտի նախագծում այս տարվայ դէֆիցիտը հաշված է $45^1/_2$ միլիօն ֆունտ ստերլինգ. նրա մէջ առաջարկված է ծածկել դէֆիցիտը պարտքի չէջեցումը յետաձգելով, աւելացնելով արդիւնքի հարկի իւրաքանչիւր ֆունտի վրա մի պէնս, երկու պէնս չէկերից, կտրօններից եւ մուրհակներից ժողովվող հարկի վրա, երեք պէնս հաճարի եւ 5 պէնս ալիւրի իւրաքանչիւր ցէնտների մաքսահարկի վրա, 32 միլիօն ֆունտի փոխառութիւն անելով եւ մի որոշ գումարի Թղթադրամ արձակելով։

ՍՕՖԻԱ։ Պրօֆէսօրների ձեռներէցութեամբ տեղի ունեցաւ բոլոր կուսակցութիւնների ղեկավարների եւ նշանաւոր անդամների ժողով Ֆիրմիլիանի գործի վերաբերմամբ։ Ժողովը որոշեց ուղարկել բօլգարական էկզարխին մի ուղերձ, որի մէջ յայտնել բօլգարական ժողովրդի պատրաստականութիւնը չարունակել կռիւը Ֆիրմիլիանին եպիսկոպոս ձեռնադրելու դէմ, նոյնպէս եւ ուղարկել մինիստրի խորհրդի մօտ մի պատգամաւորութիւն, որ խնդրէր կառավարութիւնից եռանդուն աջակցութիւն ցոյց տալ էկզարխին։ Սօֆիայում եւ ամբողջ երկրում կը կայանան ժողովներ ի նպաստ այս որոշումների կատարման։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողովը ընդունեց 254 ձայնով 135 դէմ բիւջէտի նախագծի մէջ եղած առաջարկութիւնը մաքսային հարկերի վերաբերմամբ հացահատիկներից եւ ալիւրից։ Վիճաբանութիւնները նախագծի միւս առաջարկութիւնների մասին յետաձգված են մինչեւ երեքշաբթի։ Այն ժամանակ, երբ խօսում էր Հիկս-Բիչ, Չեմբերլէնին տուին մի հեռագիր, որ վերաբերում էր, ինչպէս հիմք կայ կարծելու, խաղաղութեան բանակցութիւններին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Զինուորական խորհրդի Բարձրագոյն հաստատված որոշմամբ վճռված է Կուշկայի ամրութիւնը վերածել III կարգի բերդի։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հաղէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեանց—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Ն. Մ. Զիկօվսկի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ն. Ի. Գզելիով—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռօստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ա. Ն. Ցպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբոյժ), վեներ. և մորթու հ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—$7^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեանց—$7^1/_2$—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. Առվանիցակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆ

ԳՆՈՒՄ ԵՄ

պօստային մարկաներ (բանեցրած) Պարսկաստանի եւ Տաճկաստանի։ Դիմել՝ Баку, Мирза-Авакову, Михайловская, 8. կամ Bacou, Mirza-Awakoff, rue Mikaïlowski, 8։ 3—10

ՎՐԱՑ ԱԶՆՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
Հինգշաբթի, ապրիլ 4-ին,
Տ. ՄԱՏԻՆԵԱՆ
մասնակցութեամբ հայ դերասանական խմբի անդամների, կը ներկայացնէ

Երկրորդ Երիտասարդութիւն

Դրամա 4 գործող. հեղ. Նեվէժինի, Թարգմ. Մուրադբէգեանի
Մասնակցում են՝ օր.օր. Խիժարեան, Վարդուհի, Արփենիկ, տ.տ. Զաբէլ, Մէլիքեան, պ.պ. Ցարութիւնեան, Ամօ, Գնունի, Միրզոյեան, Բաբուրեան։
Սկիզբն է ճիշդ $8^1/_2$ ժամին։ 1—2

Լոյս տեսաւ
ԲԺ. Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐԻ № 3
ՎԱՐԱԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԹՈՅՆԸ
23 նկարներով
ԳԻՆՆ Է 15 ԿՈՊ.
Ծախւում է «Կենտրօնական» եւ «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցներում եւ հեղինակի մօտ։ (Тифлисъ, Д—ру Арцруни. 1—10

ԳՈՒՏՏԷՆԲԵՐԳ
գրախանութում վաճառվում է
ԵՐԿՈՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, ԵՐԿՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՔԱՀԱՆԱՅ
ԳԻՆՆ Է 80 Կ.
Թարգմանեց եւ խմբագրեց
ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՏԵՓԱՆԷ 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտարարում է, թէ Բօրժօմում, Վօրօնցօվեան փողոցի վրա, հանքային ջրերի պարտէզի մօտ, առաջիկայ ամառային սեզօնի համար վարձով է տրվում Թիֆլիս քաղաքին պատկանող մի ամառանոց (նախկին Աբխազովի) կահ-կարասիներով եւ կարեւոր շինութիւններով։ Ամառանոցը սեզօնի սկզբում վերանորոգված կը լինի եւ կը տրվի ամբողջովին կամ առանձին յարկերով։ Նոյն այդ ամառանոցը ծախվում է։ Գնի մասին տեղեկանալու համար պէտք է դիմել Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութեան՝ բոլոր լի օրերը, ժամի 10-ից մինչեւ 3-ը։ 3—3

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան Թոյլտւութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ
մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջս
ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ
երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բնակարան № 2. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բաղւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Ախիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքցիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 70—100

„ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՎԷՐԷԻՉԵՎ ԵՒ ԿԱՄԷՆՄԸԽԷՐ“

որ իր տպարանական աշխատանքների համար Բաթումում արժանացել 1901 թւականի Կովկասեան յօբելեանական ցուցահանդէսի մեդալին, եւ «Тифлисскій Листокъ» լրագրի գովասանական կարծիքին (№ 277 1901 թւականի) յայտնում է, որ բացել է Թիֆլիսում, Միխայլօվսկայա եւ Նէմեցկայա փողոցների անկիւնում, Սլիվիցկու տանը

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ՏՈՂԱՐԱՆ

որոնք կազմակերպված լինելով տեխնիկայի վերջին պահանջների համեմատ, հնարաւորութիւն ունենան կատարել ամեն տեսակ տպարանական եւ տողային աշխատանքներ բոլոր եւրոպական եւ տեղական լեզուներով
ԳԵՂԵՑԻԿ, ՇՈՒՏ ԵՒ ԷԺԱՆ
Տպարանի գրասենեակը բաց է մարտի 23-ից ամենայն օր։ Որպէս զի պատուէր տուողները զատվին իզուր ժամանակ կորցնելուց՝ տպարան այցելելու համար, «Վէրէիչեվ եւ Կամէնմըխէր» ընկերութիւնը ունի մի խումբ ծառայողներ, որոնք կարող են գալ պատուէր տուողներին՝ պատուէրներ ընդունելու համար։ 4—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են՝

ԱՂԱՆԵԱՆ Գ. ա. քահ., «Նամակագիրք», օտար աղբիւրների հետեւողութեամբ, Թիֆլ. 1902 թ. գինն է 50 կ։

ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆ Ա. բժ., «Առողջապահական նուէր նորատի կանանց, Ալէքս. 1901 թ. գ. 20 կ. Ծախվում են նաեւ նոյն բժշկի միւս առողջապահական գրքոյկները։

ԱՂԱՆԵԱՆ Գ. ա. քահ., Պատի օրացոյց—50 կ., Ծոցի օրացոյց—15 կ. եւ Ս. Էջմիածնի ծոցի օրացոյց—20 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (շ.) 4—5

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են

«Պետրոս Շանշեանցի կենսագրութիւնը» (պատկերով), Մելքիսէդէկ եպ. Մուրադեանի—50 կոպ.
«Բաղդատական քերականութեան ծագումը եւ օգուտները», Մէլիք Ս. Դաւիթ-բէկի—50 կ.
«Բուլանըխ կամ Հարք գաւառ», Բէնսէի, 1 ր. 50 կ.
«Армянскій поэтъ Смбатъ Шахъ-Азизъ», Ю. Веселовскаго—1 ր.
«Образцы и формы дѣловыхъ бумагъ», Мартынова—1 ր.
Карманный Русско-Армянскій словарь, сост. I. А.—45 կ.
«Образцы и формы довѣренностей, договоровъ и прошеній—60 կ.
«Уставъ о векселяхъ», сост. Носенко—1 ր. 50 կ.
«Մի անգամ աշնանը», Մաքսիմ Գօրկիի, Թարգմ. Շահումեանի—7 կ.
«Սեւ հացեր», Թարգմ. օրիորդ Աղանեանցի—5 կ.
«Ցարութիւն», վէպ Տօլստօյի, Թարգմ. Տ. Յովհաննիսեանի—1 ր. 50 կ.
«Ֆրօմօն կրտսեր եւ Ռիսլէր աւագ», վէպ, Թարգմանութիւն տ. Յովհաննիսեանի—1 ր.
«Դաւիթ եւ Մհեր», ժողովրդական վէպ, Լէօյի—15 կ.
«Իմ յիշատակարանը», Լէօյի, I հատոր—1 ր.
«Սասունցի Դաւիթ դիւցազն», Ծաղկարբէգեանի—20 կ.
«Էմմա», վէպ ժամանակակից բարքերից, Վ. Փափազեանի 1 ր.
«Քնար Ջիւանու», լիակատար հաւաքածու երկասիրութիւններից—50 կ.
«Հոգեւոր ընթրիք քրիստոնեայ ընտանիքների համար», Ս. քահ. Բագրատունու—40 կ.
«Իգնատիոս Լօյօլլա, նրա կեանքը եւ հասարակական գործունէութիւնը (պատկերով)—30 կ.
«Աղքատի հալը», Մոռացված աշխարհ եւ «Աղա ս. Սարգիսը»—1 ր. 35 կ.
«Քերական կամ Այբբենարան», նոր տպագրութիւն»—5 կ.
«Վռակ», ժողովածու, Գրիգոր Ջանշեանի յիշատակին—1 ր. 50 կ.
«Թմփիկը», Թարգմ. օր. Շ. Տ.-Ն., մանկական պատկերազարդ գիրք—12 կ.
«Մատուռի աւերակներում», Թարգմ. Գ. ք. Աղ. 5 կ.
«Կին վիպագիր»։ Ե. Սպիրի, Իս. Ցարութիւնեանի—15 կ.
«Սեզամ եւ Շուշան», Ռեօսկինի, Թարգմ. Ա. Տէր-Դանիէլեանի—40 կ.
«Զորրորդ դարու հայ եկեղեցին», Ներսէս մեծ»—25 կ.
«Նամակագիրք», օտար աղբիւրների հետեւողութեամբ, կազմեց Գ. քահ. Աղանեանց—40 կ.
«Կարգ Աստուածպաշտութեան Հայաստանեայց ս. եկեղեցւոյ»—Դ. քահ. Աղանեանցի —50 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ «ГУТТЕНБЕРГЪ». Г. Галустяну Лорисъ-Меликовская ул. № 11. 2—3

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“

ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները ալ անցան Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄ, կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՑՆԱՅԱ» եւ առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։
Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։
Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն
Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութինը № 772։
34—100 (հ. կ.)

ՍՏԱՑԵԼ ԵՆՔ
ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԵՒ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՍԵԶՕՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների
ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ընդունում ենք, մեր կտորներից, ամենայն տեսակ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ (ЗАКАЗЫ), որոնք ընտացված են արտասահմանեան և ռուսական ամենայայտնի գործարաններից։

Մագազինին կից բացել ենք նոր բաժանմունք, բացառապէս կանանց վերնազգեստների համար, կարված ամենավերջին տարազով։

ԳՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱՒԻՆ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ

Դիմել՝ եղբ. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻՆ

Գոլովինսկի պրօսպէկտ, տուն Քաչվէթեան ս. Գէորգ եկեղեցու, առաջին գիմնազիայի հանդէպ։ 13—20

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 2 Апрѣля 1902 г. Электропечатня Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.